BİRLİK - BERABERLİK

İnsan Sosyal Bir Varlıktır:

- Allah, insanı toplum içinde yaşayacak bir varlık olarak yaratmış ve onu hem cinslerinin arasına salmıştır. Onun içindir ki, Hz. Âdem'den bu yana hep cemaat öne çıkmış, fert arka plânda kalmıştır.
- Büyük çoğunluğu itibariyle hayvanlar bile toplu halde yaşarlar; öyle ise en mükerrem varlık olan insan, hayatının her safhasında toplu halde yaşamak mecbûriyetindedir.
- İslâm, bu meseleyi daha bir önem verir. Bir mü'min tek başına namaz kılarken bile, 'İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn - Ancak Sâna ibâdet ederiz ve ancak Sen'den yardım bekleriz" der.
- Bir mü'min, günlük şahsî işlerinden ibadetlerine kadar her mes'elesinde Kur'ân ve Sünnetle cemaat içine itilir, kendisine cemaat

olmanın avantajları gösterilir ve hayatının büyük bir bölümü cemaatle irtibatlandırılır.

- Önce şurası iyi bilinmelidir ki, bir ferd, dalâlet adına tahripkâr cemaatler karşısında tek başına mukavemet edemez. Bir insan, ‘gavs’ bile olsa, şahsi dehâsıyla, kültür ve ilim dünyâsıyla, hattâ keşif ve kerametleriyle asrımızın dalâletleri ve günah tufanları karşısında tek başına yaşayamaz; yaşasa da, sürüden ayrı kaldığı için her zaman kurtlara yem olabilir.
- Ayrıca, cemaat içinde bulunmanın getireceği feyizlerden, sağlayacağı avantaj ve lütuflardan da mahrum kalır. Ayakları cemaat zeminine basmayan insan, ayaklar altında bir yaprak ve bir tüy gibidir; bu yandan üflesen öte yana, öte yandan üflesen bu yana savruluverir.
- Cemaat içinde bulunmanın bir büyük faydası da şudur: Kişinin masiyetleri, günahları, dualarının kabul semasına yükselmesine engel olabilir; cemaatin dualarının kabul olacağı ise, kat’i gibidir.

Birliğin Önemi:

- إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ

- ***Şüphesiz Allah, kendi yolunda, sanki birbirlerine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever.[1]***

---

[1] Saff, 4.

- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُوْلَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

- ***Mümin erkeklerle mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Rasûlüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azîzdir, hikmet sahibidir.***[2]

[2] Tevbe, 71.

- Rasulullah buyurdular ki:

- لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

- *"Allah'a yemin ederim ki; sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de gerçek iman etmiş olamazsınız. Yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şey öğreteyim mi? Aranızda selamı yayınız."*[3]

---

[3] Müslim.

- Rasulullah buyurdular ki:

- عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْاِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ،

- *“Size birlik halinde bulunmanızı tavsiye eder; ayrılıp dağılmaktan şiddetle kaçınmanızı isterim. Zira şeytan, yalnız başına yaşayan insana yakın olup, beraber bulunan iki kişiden uzaktır. Kim Cennet'in ta ortasında yaşamak isterse, toplu halde bulunmaya baksın.’’*[4]

---

[4] Tirmizi.

- Rasulullah buyurdular ki:
- إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِى عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ, شَذَّ إِلَى النَّارِ
- *Allah, benim ümmetimi yanlış üzerinde bir araya getirmez. Allah'ın eli cemaatle birliktedir. Kim cemaatten ayrılırsa, ancak cehenneme ayrılmış olur.*[5]

******

- Rasulullah buyurdu ki:
- اَلرَّاكِبُ شَيْطَانٌ ، وَالرَّاكِبَانِ شَيْطَانَانِ ، والثَّلَاثَةُ رَكْبٌ
- *"Bir yolcu bir şeytan, iki yolcu iki şeytan sayılır. Üç yolcu ise, kâfiledir."*[6]

---

[5] Tirmizi.
[6] Ebu Davud.

- "Rasulullah (sas) buyurdular ki:

- **مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى.**

- *"Birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkatte mü'minlerin misâli, bir bedenin misâlidir. Ondan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve hararette ona iştirak ederler.“*[7]

---

[7] Buhari, Müslim.

- Rasûlullah (sas) buyurdular ki:
- يُوشِكُ الْأُمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا
- *"Yakında milletler, yemek yiyenlerin (başkalarını) çanaklarına (sofralarına) davet ettikleri gibi size karşı (savaşmak için) birbirlerini davet edecekler."*
- Sahabilerden birisi şöyle dedi:
- وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟
- "Bu, o gün bizim azlığımızdan dolayı mı olacak?"
- Rasûlullah (sas) şöyle dedi:
- بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ، وَلَكِنَّكُمْ غُثَاءٌ كَغُثَاءِ السَّيْلِ، وَلَيَنْزَعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمُ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ، وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ

- *“Hayır, aksine siz o gün kalabalık fakat selin önündeki çerçöp gibi zayıf olacaksınız. Allah düşmanlarınızın gönlünden sizden korkma hissini soyup alacak sizin gönlünüze de vehn atacak”*
- Yine bir sahabî şöyle sordu:
- يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْوَهْنُ؟
- “Vehn nedir, ya Rasûlullah?” diye sordu:
- Rasulullah şu cevabı verdi:
- قَالَ: «حُبُّ الدُّنْيَا، وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ»
- “Vehn, dünyayı (fazlaca) sevmek ve ölümü kötü görmektir” buyurdu.

Birlikte Yaşama Anlayışımıza Dair Bir Açıklama:

- İnsanlar şirket kurarken varlarını ortaya koyarlar. Yoklarla şirket kurulmaz. Yani şirketteki her şahsın kaç liralık serveti olduğuyla alakadar olunur, bu servetler bir araya getirilerek şirket teşekkül ettirilir. Yoksa her şahsa “kaç liralık servetin yok” veya “senin neden şu kadar paran yok”, denilmez.

- Şirket-i manevide de durum yukarıdaki gibidir. Şöyle ki:

- Her kardeşimizin müspet tarafları, güzel hasletleri veya İslamiyet için sarf ettiği mesainin derecesi, onun sermayesi hükmündedir. Biz bununla alakadar olmak durumundayız. Yoksa onların sadece noksan taraflarıyla alakadar olursak veya niye daha fazla hizmet etmiyor? Diye devamlı tenkit edersek, bu manevi şirkete zarar vermiş oluruz.

İyilerle Birlikte Olmanın Fazileti:

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

- *Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun.*[8]

******

- رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

- *Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat.*[9]

---

[8] Tevbe, 119.
[9] Şuara, 83.

- Rasulullah buyurdu ki:
- **وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ**
- *"Ümmetimden hak üzerine galip olarak duran bir gurup daima bulunacaktır. Onlardan ayrılıp yardıma koşmayanlar, Allah'ın emri gelinceye kadar onlara zarar vermeyecektir."*[10]

---

[10] Buhari.

- Rasulullah (sas) buyurdular ki:
- إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلَائِكَةً سَيَّارَةً، فُضُلًا يَتَتَبَّعُونَ مَجَالِسَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا مَجْلِسًا فِيهِ ذِكْرٌ قَعَدُوا مَعَهُمْ، وَحَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِأَجْنِحَتِهِمْ، حَتَّى يَمْلَئُوا مَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجُوا وَصَعِدُوا إِلَى السَّمَاءِ
- *Şüphesiz ki: Allah-u Teâlâ'nın bir takım seyyar faziletli melekleri vardır. Bunlar zikir meclislerini araştırırlar. İçerisinde zikir olan bir meclis buldular mı onlarla beraber otururlar. Ve kanatlarıyla birbirlerini kuşatırlar. Ta ki kendileriyle alt semanın arası dolar. Cemaat dağıldıkları vakit yükselir ve gökyüzüne çıkarlar.*
- قَالَ: فَيَسْأَلُهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ: مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟

- *Allah onları bildiği halde kendilerine: Nereden geldiniz? diye sorar.*
- **فَيَقُولُونَ: جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبَادٍ لَكَ فِي الْأَرْضِ، يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيُهَلِّلُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيَسْأَلُونَكَ،**
- *Onlar da: Senin yeryüzündeki bazı kullarının yanından (geldik), onlar sana tesbih ediyor, tekbîr, tehlilde bulunuyor, sana hamd ediyor ve senden istiyorlar, cevabını verirler.*
- **قَالَ: وَمَاذَا يَسْأَلُونِي؟**
- *Allah Teâla Hazretleri: Benden ne istiyorlar? diye sorar*
- **قَالُوا: يَسْأَلُونَكَ جَنَّتَكَ،**
- *Senden cennetini istiyorlar, derler.*
- **قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا جَنَّتِي؟**

- *Onlar benim cennetimi gördü mü? der.*
- **قَالُوا: لَا، أَيْ رَبِّ**
- *Hayır yâ Rabbî! cevabını verirler.*
- **قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا جَنَّتِي؟**
- *Acaba cennetimi görmüş olsalar ne yaparlar? der.*
- **قَالُوا: وَيَسْتَجِيرُونَكَ،**
- *Melekler: “(Kulların ayrıca) Senden eman dilerler”, derler.*
- **قَالَ: وَمِمَّ يَسْتَجِيرُونَنِي؟**
- *Benden neden eman dilerler? Diye sorar.*
- **قَالُوا: مِنْ نَارِكَ يَا رَبِّ،**
- *“Senin cehenneminden yâ Rabbi!” diye cevap verirler.*

- قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا نَارِي؟
- *Onlar benim cehennemimi görmüşler mi? der.*
- قَالُوا: لَا،
- *Hayır! cevabını verirler.*
- قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا نَارِي؟
- *"Acaba cehennemimi görmüş olsalar ne yaparlar?" der.*
- قَالُوا: وَيَسْتَغْفِرُونَكَ،
- *"Senden mağfiret dilerler", derler.*
- قَالَ: فَيَقُولُ: قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ فَأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُوا، وَأَجَرْتُهُمْ مِمَّا اسْتَجَارُوا،

- *Allah-u Teala da şöyle buyurur: "Ben onları mağfiret ettim, ne diledilerse kendilerine verdim. Ve onları eman diledikleri şeyden kurtardım"*
- قَالَ: فَيَقُولُونَ: رَبِّ فِيهِمْ فُلَانٌ عَبْدٌ خَطَّاءٌ، إِنَّمَا مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُمْ،
- *Bunun üzerine melekler: "Ya Rabbi! İçlerinde filân var, günahı çok bir kul. O ancak oradan geçerken onlarla beraber oturdu", derler.*
- قَالَ: فَيَقُولُ: وَلَهُ غَفَرْتُ هُمُ الْقَوْمُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ
- *Allah-u Teâla Hazretleri: "Onu da affettim. Onlar öyle bir cemaat ki, onlarla düşüp kalkan şaki olmaz" buyurur.*[11]

[11] Müslim.

Cemaat Halinde Duanın Üstünlüğüne Bir Misal:

- Müminlerin ettiği dualar, tesbihler, tekbirler ve Hamdler, alem-i manada ittifak ederek umumi rahmetin celbine vesile oluyorlar. Bunun mücessem bir misalini yağmur hadisesinde görmemiz mümkün olmaktadır. Şöyle ki:

- Gökyüzünde sadece bir tek bulutun gözükmesi halinde yağmur beklenmemekle beraber, bulutlar bir araya geldikçe yağmur yağma ihtimali kuvvet kazanmakta ve bir noktadan sonra da rahmet yağmaya başlamaktadır.

- Cemaat halinde çalışmanın Allah'ın izniyle başarıya ulaşacağına da bu misal ile bakılabilir.

Birlikten Kuvvet Doğar:

- وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

- ***"Allah'a ve O'nun Resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra korku ile zaafa düşersiniz de kuvvetiniz, devletiniz gider."*** [12]

---

[12] Enfal, 46.

- كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

- ***Allah'ın huzuruna varacaklarına inananlar: Nice az sayıda bir birlik Allah'ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir, dediler.***[13]

---

[13] Bakara, 249.

- İngilizlerin Hindistan'da oynadıkları bir oyun bu konuya ışık tutucu mahiyettedir.

- Müslümanlara kurban olarak öküz kesmenin faziletlerini ballandırarak anlatıyor, telkin ve teşvik ediyor; karşı taraf Hindu, inancına göre öküz mübarek hayvan. Koyun, keçi, deve gibi hayvanları bırakıp illa da öküzü niye kesiyorlar diye Hinduların hamaset damarları kabartılıyor. Bizimkiler kurban bayramlarında özellikle öküz kesmeye çalışınca onlar da domuz kafaları atmaya başlıyorlar camilere.. Cehalet ve aymazlığın neticesi iki toplum yan yana yaşarken amansız düşmanlar oluveriyorlar birbirlerine. Şikayete gelip yardım isteyene göz kırpıp önce Hindu'nun sonra da Müslümanın hakkından geliyor İngilizler. Daha sonra bütün Hindistan İngiliz Genel Valiliği'ne bağlanıyor.. İngilizler daha önce yapamadıklarını iki kesimi birbirine düşürerek rahatça başarıyor, Hindistan'a yerleşiyor, sonrası malum…

- İstiklal Marşımızın şairi Akif birlik ve beraberliğin önemini vurguladığı dizelerinde bakın ne diyor:

Girmeden tefrika bir millete; düşman giremez.

Toplu vurdukça sineler; onu top sindiremez.

‘Sen-ben’ desin efrat, aradan vahdeti kaldır,

Milletler için işte kıyamet o zamandır.

Mehmet Akif Ersoy’un Bir Hatırası:

- İstiklâl şairimiz Mehmet Akif Ersoy (1873/1936), Kastamonu Nasrullah Camii kürsüsünde milli birlik ve bütünlüğümüzün ehemmiyetine dair nasihatlarda bulunduğu bir cuma vaazında (19. teşrîn-i sânî, 1336/1920), Mısır'da ikâmet ettiği yıllardaki bir hâtırasını anlatır:
- Mısır-ı Ulyada (yukarı Mısır) dolaşıyordum. Orada aklı başında bir Müslümanla görüştüm. Konu siyasete intikal etti, dedim ki:
- Hayret doğrusu, 15 milyonluk Mısır'da çok az bir kuvvet var (Mısır, 1882 yılında İngilizler tarafından işgal edildi ve bu işgal 32 yıl boyunca hiçbir hukukî statüye dayanmaksızın devam etti). Bu kadar az kuvvetle, koca ülke nasıl korunabiliyor.
- Cevaben o zât dedi ki:
- O yabancı devlet adamlarından biriyle samimi görüşürüz. Söylediklerinizi ben de düşünmüş ve demiştim ki;

- - Günün birinde, mesela Osmanlı Devleti 40 - 50 bin kişilik bir ordu hazırlayarak Mısıra gönderseler ne yaparsınız?
- Hiçbir şey yapamayız. Savunma imkanımız olmadığı için Mısır'larını kendilerine teslim eder çıkarız.
- **Fakat şunu iyi biliniz ki, biz Osmanlılara değil 40 bin kişi, 40 kişi gönderecek kadar fırsat vermeyiz. Ülkelerinde bitmez tükenmez meseleler çıkartırız. Onlar birbirleriyle uğraşmaktan vakit bulup da bir kere olsun Mısır'a bakamazlar.**
- (İbrahim Refik “Geçmişten Geleceğe Işıklar” s:11)

Başkasının Derdiyle Dertlenmek:

- وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

- ***"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."*** [14]

---

[14] Haşr, 9.

- Rasulullah buyurdular ki:

- اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ،

- *"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikede yalnız bırakmaz…"*[15]

[15] Buhari, Müslim.

- "Rasulullah buyurdular ki:

- مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ،

- *"Kim bir mü'minin dünyevi kederlerinden birini giderirse, Allah da onun Kıyamet günü kederlerinden birini giderir.*

- وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ في الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،

- *Kim bir fakire kolaylık gösterirse, Allah da ona dünyada ve ahirette kolaylık gösterir.*

- وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،

- *Kim bir Müslümanın (ayıbını) örterse, Allah da onu dünya ve ahirette örter.*

- وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ في عَوْنِ أَخِيهِ،

- *Kişi kardeşinin yardımında olduğu müddetçe, Allah da onun yardımındadır.*[16]

---

[16] Müslim, Ebu Davud.

- Rasulullah buyurdular ki:

- **إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا إِخْوَانًا،**

- *"Sakın zanna yer vermeyin. Zira zan, sözlerin en yalanıdır. Tecessüs etmeyin, haber koklamayın, rekâbet etmeyin, hasetleşmeyin, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, ey Allah'ın kulları, Allah'ın emrettiği şekilde kardeş olun.*

- **بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعِرْضُهُ**

- *Kişiye şer olarak, müslüman kardeşini tahkir etmesi yeterlidir. Her müslümanın malı, kanı ve ırzı diğer müslümana haramdır.*

- ...وَلاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ

- *Sakın ha! Birinizin satışı üzerine satış yapmayın. Ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir müslümanın kardeşine üç günden fazla küsmesi helâl olmaz.“*[17]

[17] Buhari, Müslim.

- Rasulullah buyurdular ki:

- تُفْتَحُ اَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا اِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ اَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا اَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا اَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا

- *“Cennet kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır. Allah (c.c) (din) kardeşi ile arasında kin ve düşmanlık bulunan kimse hariç kendisine şirk koşmamış herkesi bağışlar. Sonra (üç defa) aralarında çekişmeyi giderip barışıncaya kadar her ikisini bekletin.”*[18]

---

[18] Müslim.

Mehmet Akif bir şiirinde mazluma yardım etmek gerektiğini şu sözleriyle dile getirmektedir:

Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!
Adam aldırmada geç git, diyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım
Zalimin hasmıyım amma severim mazlumu?

Toplumu Kendine Tercih Etmek:

- Hz. Ömer halife olduktan sonra, bir sebepten dolayı Halid b. Velid'i başkomutanlık görevinden alıp yerine Ebu Ubeyde Amir b. El-Cerrah'ı atamıştı. Halid b. Velid emri alınca, görevi rahatlıkla devretti. Bir nefer olarak aynı ordunun saflarında düşmanla çarpışmaya devam etti.

- Görevden alınmak Hz. Halid'in azmini sarsmadı. O, tam bir sadakat ile bu defa bir er olarak hayırlı işin başarılması amacıyla çarpıştı. Hz. Halid'in bu sırada şu sözü söylediği de bilinmektedir:

- - Ey Halid! Eğer, Ömer için savaşıyorsan, vazifen bitmiştir. Yok, Allah için savaşıyorsan, şimdi bir fert olarak görevine devam etmelisin.

Bir Nükte – Neme Lazım:

- Zamanın hükümdarı, ülkesinde ortaya çıkan kargaşa ve kötüye gidiş konusunda ulemanın reisine bir mektup yazarak söz konusu durumun sebeplerini sorar. Reisü'l-Ulema da mektubun hemen arkasına "**nemelazım, hünkarım**" diye yazar ve mektubu geri gönderir. Hükümdar bu cevaba çok kızar, küplere biner ve alim kişiyi saraya çağırtır;
- \- Ben sizlere memleket ahvalinin perişanlığına sebep nedir diye sorarım, siz: "nemelazım" dersiniz. Bu ne lakaytlıktır hoca'm der. Hoca, padişahın cevabı anlamadığını fark etmiştir.
- \- Haşa! Devletlim, der. Ben, cevaba niyetle öyle arz etmiştim. Çünkü sualinizin tek cevabı vardır, o da memleketimizi sarmış olan nemelazımcılık hastalığıdır, der.

Evs Ve Hazreç Kabileleri:

- 120 yıl boyunca düşmanca yaşayıp sürekli birbirleri ile savaşan Medineli Evs ve Hazreç kabileleri İslamla şereflendikten sonra candan kardeş olmuşlar, cahiliye döneminde aralarında vuku bulan savaşları, kan davalarını, düşmanlıkları unutmuşlar, Allah yolunda bütün samimiyetleri ile omuz omuza cihad ediyorlar, Rasulullah (s.a.v)'e bütün imkanları ile yardımcı oluyorlar, İslam için yurtlarından, yuvalarından, ailelerinden kopup hicret eden muhacirlere kapılarını, kucaklarını ve gönüllerini açıp kardeşçe kucaklıyorlardı.
- **Günlerden bir gün Evs ve Hazreç** kabilelerinden bir grup genç oturmuşlar aralarında candan sohbet ediyorlardı. Büyük bir İslam düşmanı yahudi **Şaş bin Kays** onları bu samimi ortamda görünce, içindeki tüm kin ve düşmanlıkları depreşti ve kendi kendine:

- -“Vallahi bunlar böyle bir arada toplu bulundukça bize buralarda huzur yok” diye mırıldandı ve yanındaki yahudi gence: -“Haydi şunların yanlarına ait otur, “**Yevm-i Buas**”ı (Evs ve Hazreç kabileleri arasında yapılan ve Evslilerin galip geldiği savaştır.) ve daha önceki savaşları hatırlat. Ve o zaman söylemiş oldukları şiirlerden bazı parçaları da okuyuver.” diye tenbih etti.

- Genç denileni aynen yaptı. Bunun üzerine toplulukta bulunanlar tartışmaya, çekişmeye başladılar. Kendi kabilelerinin üstün meziyetlerinden bahsederek karşı tarafa övündüler. İşi çok ileri götürdüler. Evs kabilesinden Evs bin Kayzi, Hazreç kabilesinden Cebbar bin Sahr bineklerinin üzerine atlayarak söz düellosu yaptılar. Daha sonra biri diğerine “Vallahi isterseniz aynı şeyi ilk günkü gibi tekrarlarız.” diye konuştu. Her iki taraf öfkelerine yenik düştü. “Tekrarlıyoruz. Silahlara! Silahlara! karşılaşma yeri kara taşlık!” diyerek kalktılar.

- Evs’in adamları Evs’e, Hazrec’in adamları da Hazrec’e katıldı. Durumdan haberdar olan Rasulullah (a.s) derhal bir kısım muhacirle onların yanına gitti ve şöyle hitap etti: “Ey müslümanlar topluluğu! Allah’dan korkun! Allah’dan korkun! Ben aranızda olduğum halde cahiliye davası mı güdersiniz? Allah sizi İslam’a kavuşturduktan, sizi onunla şereflendirdikten, cahiliye ile olan ilişkilerinizi İslam’la kestikten sizi küfürden kurtardıktan sonra kafirler olarak eski durumunuza mı dönüyorsunuz.”

- Rasulullah (s.a.v)’in bu dokunaklı konuşması tesirini gösterdi. Taraflar silahlarını atıp ağlaşarak birbirlerini kucakladılar. Böylece yahudi Şaş b. Kays’ın kurduğu tuzak boşa çıktı. Bunun üzerine Al-i İmran Suresi 100-107 ayetleri nazil oldu:

- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ
- *Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarsanız, imanınızdan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar.*
- وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَاَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِىَ اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
- *Size Allah'ın âyetleri okunup dururken ve Allah'ın elçisi de aranızda iken nasıl inkâra saparsınız? Kim Allah'a sımsıkı bağlanırsa, kesinlikle doğru yola iletilmiştir.*

- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

- *Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak müslümanlar olarak can verin.*

- وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَاءً فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِه اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِه لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

- *Hep birlikte Allah'ın ipine (kitabına, dinine) sımsıkı sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş*

çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki, doğru yola eresiniz.

- وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ اُمَّةٌ يَدْعُونَ اِلَى الْخَيْرِ وَيَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

- *İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa eren onlardır.*

- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

- *Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayın. İşte bunlar için büyük bir azap vardır.*

- يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَاَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

- ***O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır. Yüzleri kararanlara: "İmanınızdan sonra küfrettiniz ha? Öyle ise inkâr etmenize karşılık azabı tadın" (denecektir).***

- وَاَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِى رَحْمَةِ اللّٰهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

- ***Yüzleri ağaranlara gelince, (onlar) Allah'ın rahmeti içindedirler. Onlar orada ebedî kalacaklardır.***

Bir Kıssa: Cemaatin Üstünlüğü:

- Süfyan b. Üyeyne Hazretleri anlatıyor:
- “İnsanlar bir yerde toplanıp Allah'tan bahsederlerse, şeytan ve dünya oradan uzaklaşır. Şeytan üzüntü ile dünyaya:
- - Şu insanların yaptığını görüyor musun? der. Dünya da onu teselli eder:
- - Sen onlara şimdi yaklaşma... Buradan ayrıldıkları zaman ben onları tek tek yakalar ve sana teslim ederim.

Bir Kıssa: Cemaat İçinde Bulunmanın Önemi:

- Asr-ı Saâdet'te, adamın biri dağda bulduğu suyu bol, toprağı verimli ıssız bir mağarada kendi başına inzivaya çekilip, cemiyetin kötülüklerinden, fitne ve dedikodularından kurtulmayı düşünür. Ancak kararını bir de Rasulullah Efendimiz'e açmak, O'nun bu konudaki görüşünü almak ister. Huzura gelerek der ki:

- \- Yâ Rasulallah, ben bir mağara buldum. İçinde suyu, önünde toprağı var. Orada inzivaya çekilerek kendimi tamamen dünyevî şeylerden tecrid etmeyi; uhrevî işlere, ibadet ve taata vermeyi düşünüyorum. Bu hususta siz ne dersiniz?"

- Adamın cemiyet hayatını terkedip, ibadet için mağarada inzivaya çekilme fikrine Allah Resûlü şu ibretli cevabı verir:

- \- Ben, Yahudilikle, Hristiyanlıkla gönderilmedim. (Yani cemiyetten kaçma fikri onlara aittir.) Ben dosdoğru olan İslâm'la gönderildim. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, mağarada tek başına gündüz akşama kadar nafile ibadetlerle meşgul olmaktansa, cemiyet içinde sabah, yahut akşam, Allah için azıcık yol yürümek, (İslâm'a hizmet için zahmet çekmek) dünyadan ve dünya içindeki her şeyden kat kat hayırlıdır." Ve sözlerine şunu da ilâve eder:

- \- Cemaat içinde safta yer almanız da, inzivadaki 60 sene ibadet ve namazdan hayırlıdır...

- Ebu Said Harraz şöyle demiştir:
- “Kendisinden çeşitli kerametler sadır olan kimse mutlaka kamil demek değildir. Kamil insan halk ile düşüp kalkan, onlarla yakından ilgilenen, onların arasına karışan fakat hiçbir zaman Haktan gafil olmayandır.”

- Bahaeddin Nakşibend şöyle demiştir:
- “Halvette şöhret, şöhrette afet vardır. Hayır ise cemiyettedir, cemiyet sohbettir.”

<u>Cemaatten Ayrılmamak:</u>

- **اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِه وَاِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى اَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَاْذِنُوهُ اِنَّ الَّذِينَ يَسْتَاْذِنُونَكَ اُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِه فَاِذَا اسْتَاْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَاْنِهِمْ فَاْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ اِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ**

- ***Müminler, ancak Allah'a ve Resûlüne gönülden inanmış kimselerdir. Onlar, o Peygamber ile ortak bir iş üzerindeyken ondan izin istemedikçe bırakıp gitmezler. (Resûlüm!) Şu senden izin isteyenler, hakikaten Allah'a ve Resûlüne iman etmiş kimselerdir. Öyle ise, bazı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine izin ver; onlar için Allah'tan bağış dile; Allah mağfiret edicidir, merhametlidir.***[19]

---

[19] Nur, 62.

Cemaat-Cemiyet Farkı:

- a. Cemaat, aynı duygu ve düşünceyi paylaşan fertlerden meydana gelir. İslâm'ın cemaat anlayışında bu çok önemlidir. Günde beş vakit namazda birleşme ve senede bir kere dünya çapındaki cemaatleşmeyi sembolize eden "hac" da, bunun zirve noktada bir göstergesidir.
- b. Cemaate katılım, isteyerek ve insiyaklar içinde cereyan eder. Halbuki cemiyetteki beraberlik belli bir disiplin ve programla gerçekleşir. Zaten cemiyette ferdlerin aynı duygu ve düşünceyi paylaşması da şart değildir. Çok defa cemaatteki ülkü birliğinin yerini cemiyette menfaat birliği alır.
- c. Cemaatlerde hiyerarşinin sunîliği ve soğukluğu söz konusu değildir. Halbuki cemiyetlerde hiyerarşi bir esasdır ve can simidi gibidir.
- d. Cemaatlerde hasbîlik, diğergâmlık, sevgi ve hoşgörü olduğundan ömürleri uzundur. Oysaki cemiyetler, program ve tüzükleriyle sınırlı bir ömre sahiptir.

Toplumları Tefrikaya Götürecek Farklıklar:

- Dil farkı,
- Renk farkı
- İktisâdî farklılık,
- Mevki makam farkı,
- Siyâsi görüş farkı vs.

Rahmet Olan Ayrılık:

- Dış görünüşü ile farklı farklı olan insan, ruhî yapısı itibariyle de bir çok farklılıklara sahiptir. Aile, okul, ve çevresinin etkileri de dikkate alındığı zaman, farklılıklar kaçınılmaz bir boyut kazanmaktadır.

- Bazı kişiler fıtraten sert, bazıları yumuşaktır. Bazıları aceleci, bazıları durağan, bir kısmı mutedildir. Çeşit, çeşit karakterler, farklı farklı şahsiyetler...

- Meselelere çok değişik açıdan bakılıyor ve yorumlanıyor. Akıl, zeka, feraset, basiret, bilgi, tecrübe ve kültür farklılıkları da düşünüldüğünde bu kadar farklılık ve çeşitlilik gösteren fert ve toplumlar arasında bir kısım ihtilafların olması çok tabii bir netice olarak zuhur ediyor.

- Bu ihtilaflar tefrika ve fitneye dönüşmediği, Hakk'ın zuhuruna mani olmadığı, bilâkis gerçeklerin anlaşılmasına, meselelere çeşitli yönlerden yorumlar getirerek sır perdelerinin açılmasına vesile oluyorsa bir rahmet, bir nimettir.

- Sahabe, tabiin, tebei tabiin, müçtehit imamlar ve salih zatlar arasında meydana gelen ilmî ihtilaflar sonu rahmet ve nimete dönüşen bu nevî ihtilaflardandır. Ancak bir kısım ihtilaflar vardır ki ümmetin birlik ve beraberliğini yok etmekte, kin ve düşmanlık ateşini tutuşturmakta, sonu gelmez fitnelere, tefrikalara sebep olmakta ve hatta bir kısım dini sapmalara sebep olmaktadır. Tarih bu gibi tefrika ve fitnelerin çok acı örnekleri ile doludur.

Tefrikaya Düşmemek İçin Dikkat Etmemiz Gereken Hususlar:

- **1- Aşırılıktan Sakınmak. Orta Yol İzlemek.**
- Allah Teala aşırılığı yasaklamıştır. Rasulullah (s.a.v) aşırılığı yasaklamıştır. Onun hayatı her hususta tam bir itidal üzere geçmiştir. Bu hususta Allah Teala şöyle buyurur:
- فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
- ***"O halde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Aşırı da gitmeyin. Çünkü O sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir."[20]***

[20] Hud, 112.

- Rasulullah (sas) de şöyle buyurmaktadır:
- يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ فِى الدِّينِ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمُ الْغُلُوُّ فِى الدِّينِ
- *"Dinde aşırılıktan sakının. Sizden öncekiler dindeki aşırılıkları sebebiyle helak oldular."*[21]

*****

- Aşırılık sözde olur, amelde olur veya bazı meseleleri gereğinden fazla irdelemekle olur. Gereksiz yere çok soru sormakla olur. Her ne suretle olursa olsun aşırılığın her çeşidi menedilmiş, orta yol emredilmiştir. Yüce dinimiz, zorlaştırmamayı, nefret ettirmemeyi, kolaylaştırıp müjdelemeyi esas almıştır. Allah Teala şöyle buyuruyor:

---

[21] İbn Mace.

- مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

- ***“Biz Kur’an’ı sana zahmet çekesin diye indirmedik.”[22]***

******

- Rasulullah (s.a.v) buyuruyor ki:

- يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا

- *“Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin”[23]*

---

[22] Taha, 2.
[23] Buhari.

- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:
- **ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ**
- *"Sizi, hakkında bir açıklama yapmayarak terk ettiğim şeylerde beni bırakın. (Onlar hakkında bana soru sormayın.) Sizden öncekiler çok soru sormaları ve peygamberlerine muhalefet etmelerinden dolayı helak oldular. Size bir şeyi emrettiğim zaman gücünüz yettiğince onu yerine getirin, Sizi bir şeyden de menettiğim zaman derhal onu terkedip ondan uzak durun.."*[24]

[24] Müslim.

- **2- İyilikte ve İttifak Edilen Hususlarda Yardımlaşmak.**
- **وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ**
- ***İyilik ve takva sahibi olmada yardımlaşın, günah ve sınırı aşmada yardımlaşmayın! Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çok çetindir.[25]***
- İslamî konularda, müslümanların ihtilaf ettikleri konular hem çok az ve hem de esasta değil tali meselelerdedir. O bakımdan müslümanların birbirleri ile çekişip, didişmesini gerektiren ciddi sebepler yok.

[25] Maide, 2.

- **3- İhtilaf Edilen Konularda Hoşgörülü Olmak.**

- İnsanlar çok çeşitli kabiliyetlerde, özelliklerde yaratılmıştır. Aynı ana ve babadan doğan, aynı eğitimi alan, aynı ortamlarda yetişen kişiler arasında bile çeşitli düşünce farklılıkları, meselelere bakış açıları bulunmaktadır.

- **4- Ölçüsüz Tartışmalardan Sakınmak.**

- Elbette bazı konular tartışılacak, en doğruya, en güzele ulaşmak için fikir teatisinde bulunulacaktır. Ancak bunu yaparken, deliller ortaya koymak, doğrunun ortaya çıkmasını sağlamak yerine, körü körüne iddia etmek ille de kendi görüşünün kabul edilmesini zorlamak, kaba ve haşin davranmak asla caiz değildir.

- Bu hususta Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

- **اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ**

- ***“(Resulüm) Sen Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et ve onlarla en güzel bir şekilde mücadele et. Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve o, hidayete erenleri de çok iyi bilir.”***[26]

---

[26] Nahl, 125.

- **5- Mezhep, Meşrep ve Her Türlü Taassuptan Sakınmak.**
- Taassubun her çeşidi kınanmıştır. Çünkü taassub sağlıklı düşünmeyi, doğruya ulaşmayı, hoşgörüyü tahrip eder.

- **6- Geçmişte Yaşanılan İhtilafları Gündeme Getirmemek.**
- Geçmişte gerek ulema arasında ve gerekse çeşitli toplumlar arasında bir kısım ihtilaflar meydana gelmiştir. Bu ihtilaflardan bir kısmı zamanımıza kadar gelmişse de büyük bir kısmı unutulmuş ve kitaplar arasında kalmıştır.
- **7- Müslümanların Dertleri İle Meşgul Olmak.**

- **8- Aşırı ve Fanatik Kişilere Fırsat Verilmemeli.**

- **اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ**

- ***"Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki rahmete eresiniz."***[27]

---

[27] Hucurat, 10.

İslam’a Hakaret Edenlerle Birlikte Durulmaz:

- وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

- ***O (Allah), Kitap'ta size şöyle indirmiştir ki: Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya (konuya geçinceye) kadar kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde bir araya getirecektir.***[28]

---

[28] Nisa, 140.

- وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

- ***Ayetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze geçinceye kadar onlardan uzak dur. Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra artık o zalimler topluluğu ile oturma.***[29]

---

[29] Enam, 68.